

Per e-mail

- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. Zijne Excellentie de heer H. Staghouwer (minister van LNV)
T.a.v. Hare Excellentie mevrouw C. van der Wal (minister voor N&S)

Land- en Tuinbouworganisatie Nederland

Adres : Bezuidenhoutseweg 225
2594 AL Den Haag
The Netherlands
Bankrekening : 35.76.06.760
Telefoon : +31(0)70-3382700
Fax : +31(0)70-3382710
E-mail : secretariaat@lto.nl

- Vaste Kamer commissie voor LNV

Datum: 18 april 2022

Ons kenmerk: 18042022/svdt/sb

Onderwerp: Derogatie

Informatie:

Excellenties, Geachte dames en heren,

Het zijn turbulente tijden in de land- en tuinbouw. Grote maatschappelijke vraagstukken zoals natuurherstel, klimaatverandering, waterkwaliteit, ruimtegebruik, voedselzekerheid en grondstoffen-schaarste werpen hun schaduw vooruit of staan al volop in de schijnwerpers en komen voluit voor de komende 10 jaar in transitie op het boerenerf terecht.

De huidige derogatie is afgelopen en verlenging staat ter discussie. Hoewel er inmiddels een goedgekeurd Zevende Actieprogramma en Addendum liggen met een enorme opgave voor de agrarische sector. Het is van bijzonder wezenlijk belang om te constateren dat behoud of verbetering van de huidige derogatie noodzakelijk is om de oplossingen voor de bovengenoemde uitdagingen vorm te geven. In een sector die in economisch opzicht een van de pijlers van onze Nederlandse economie is. Sterker nog: met geen of een afgezwakte derogatie zal de waterkwaliteit niet verbeterd worden en zal het draagvlak onder boeren- en tuinders om aan oplossingen mee te werken worden weggeslagen. De beleving en invulling van beleid op het boerenerf vergt een herstel van vertrouwen, juist voor de voorlopers en toekomstgerichte ondernemers!

Derogatie is immers een essentiële bouwsteen voor kringlooplandbouw, waterkwaliteit, koolstofvastlegging, verdienvermogen en het verminderen van afhankelijkheden van externe inputs:

- Eigen (onbewerkte) mest op eigen grond is de meest ultieme vorm van kringlooplandbouw, deze moet nu en in de toekomst behouden blijven.
- Derogatie draagt in positieve zin bij aan de waterkwaliteit: dat mag niet uit het oog verloren worden. Dit blijkt uit zowel het Zevende Actieprogramma Nitraatrichtlijn (zie bv. [pagina 37 paragraaf 3.3.1.2.](#)) als uit de reguliere [Derogatiemonitor](#). Alles uiteraard binnen het besef dat we in de land- en tuinbouw mede afhankelijk zijn van de weersomstandigheden.
- Om minder afhankelijk te worden van externe inputs (zoals kunstmest) en bij te dragen aan het tegengaan van klimaatverandering (door vastlegging van koolstof/organische stof in de bodem) is het in voldoende mate mogen en kunnen toepassen van zowel onbewerkte mest als maatwerkproducten uit bewerkte mest - in de vorm van kunstmestvervangers of bodemverbeteraars - een noodzaak. Dit geldt voor alle dierlijke- en plantaardige sectoren.

De agrarische sector moet, kan en wil bijdragen aan oplossingen voor de bovenstaande uitdagingen. Door het kabinet wordt kringlooplandbouw genoemd als 'het nieuwe normaal'. Agrarisch perspectief en behoud of verbetering van verdienvermogen van de ondernemers is cruciaal om de gewenste transitie in gang te zetten en draagvlak in de plattelandsregio's bij ondernemers is een randvoorwaarde om via de gebiedsprocessen tot maatwerkoplossingen voor grote vraagstukken te komen.

Verlies of sterke inperking van de derogatie zal een nog dieper gat slaan in het toch al sterk afkalvende vertrouwen van de agrarische sector in de overheid. Met name omdat derogatie synoniem is aan kringlooplandbouw, goede waterkwaliteit en behoud van verdienvermogen. Onuitlegbare conclusies op dit vlak zullen de land- en tuinbouw verder doen afdrijven van de zo noodzakelijk geachte deelname in de gebiedsprocessen om tot integrale oplossingen voor brede maatschappelijke vraagstukken te komen. In het onderstaande zetten we uiteen wat de inzet en insteek van LTO Nederland in deze discussie is.

Impact derogatie, onzekerheid troef door Brusselse kaders

Sinds 2006 (invoering gebruiksnormenstelsel voor dierlijke mest en kunstmest) heeft Nederland een derogatie om meer dierlijke mest (en derhalve dus minder kunstmest) per hectare te kunnen toepassen dan de Europese Nitraatrichtlijn voorschrijft.

De afgelopen jaren viel ruwweg (een kleine) helft van het Nederlandse areaal landbouwgrond onder de derogatie (variërend tussen de 750.000 en 900.000 ha.): zie ook [deze infographic](#). Onder deze hectares (veelal grasland in gebruik bij graasdierbedrijven, grotendeels melkveehouders) wordt de gewenste grondwaterkwaliteit gehaald en wordt tevens al jarenlang invulling gegeven aan het begrip kringlooplandbouw (via de meest korte kringloop: eigen mest op eigen grond). Sterker nog, zonder derogatie wordt een grondgebonden melkveehouderij een onmogelijke opgave.

Verlies van de huidige derogatie betekent voor de deelnemende ondernemers een extra kostenpost van 10.000 tot 20.000 euro per jaar. Alle discussies over verdienmodellen en verdienvermogen kunnen dan dus gelijk de prullenbak in. Mooie woorden worden dan ingehaald door de rauwe werkelijkheid. Voor de totale landbouw is derogatie van belang omdat op deze wijze (voor niet-deelnemende veehouders) de druk op de mestmarkt relatief laag/lager blijft en voor andere (grondgebruikende) sectoren omdat door de derogatie een relatief groot areaal gras gehandhaafd blijft, waardoor op gebiedsniveau de waterkwaliteit (beter) op peil blijft.

Iedere vier jaar moet een lidstaat echter een nieuw derogatieverzoek indienen bij de Europese commissie en wordt erover gestemd in het Nitraatcomité (ambtenaren uit alle EU-lidstaten). Voor de periode 2022-2025 is het nog niet zeker of, en onder welke voorwaarden, Nederland weer een derogatie gegend krijgt.

Inzet LTO Nederland: behoud en verbetering van huidige derogatie

De inzet van LTO Nederland rondom derogatie is de afgelopen 15 jaar helder en consistent geweest, maar we willen deze, ook voor de nabije toekomst (2022-2025), nogmaals benadrukken. In onderstaande drie blokken schetsen we onze inzet.

In deze turbulente tijden, zeker met het oog op de komende gebiedsprocessen, is een betrouwbare en stabiele overheid die haar afspraken nakomt een randvoorwaarde voor medewerking, draagvlak en vertrouwen bij agrarisch ondernemers. We roepen daarom de toezeggingen uit het [Klimaatakkoord](#) (zie pagina 144 en 145) in herinnering alsmede de teksten uit het [Zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn](#) (zie pagina 55 en 56).

Maar ook met het oog op de beschikbaarheid van mineralen in relatie tot geopolitieke spanningen en de actuele discussie van de energietransitie in relatie tot gas, is inzet op optimaal gebruik van eigen mest noodzakelijk.

Onze inzet:

- Korte termijn (per 2022): Het is onbestaanbaar dat ondernemers midden in het seizoen nog in onzekerheid verkeren over de gebruiksnormen voor dierlijke mest/derogatie voor 2022 vanwege oude formatieperikelen en actuele (Brusselse) politieke discussies. De minister van LNV moet daarom op uiterlijk 1 mei 2022 helder en duidelijk aangeven waar ondernemers voor dit jaar vanuit moeten gaan. Wat LTO Nederland betreft zijn dit de derogatienormen en voorwaarden zoals deze ook in 2021 aan de orde waren.

- Middellange termijn (2022-2025): LTO Nederland pleit voor derogatieverlening waarbij de huidige bedrijfsderogatie voor de komende 4 jaar zijn plek behoudt, en daarnaast voor meerdere gewasderogaties met diverse mestsoorten (onbewerkt en bewerkt).
- Lange termijn (per 2026): LTO Nederland stelt nadrukkelijk niet ter discussie dat, daar waar nodig en noodzakelijk, een verdergaande verbetering van de waterkwaliteit een belangrijk doel is. Echter: de Nitraatrichtlijn is een verouderde richtlijn die geen rekening houdt met de actuele klimaat- en stikstofdiscussie, die kringlooplandbouw frustreert, die een milieutechnisch onjuist onderscheid maakt (in definities) tussen dierlijke mest en kunstmest, die middelvoorschriften verplicht stelt waardoor slimme systemen gericht op het halen van doelen onmogelijk worden en die lange termijn zekerheid voor ondernemers onmogelijk maakt door het vierjaarlijks terugkerende proces van derogatieverzoeken. Vanaf 2023 dienen het kabinet en het parlement daarom de noodzakelijke acties te ondernemen om de Nitraatrichtlijn ingetrokken, dan wel fundamenteel aangepast, te krijgen.

Inhoud: laat de ondernemer kiezen, binnen de geldende milieurandvoorwaarden

Ondernemers moeten de keuze hebben aan welke vorm van derogatie zij willen deelnemen. Graasdierhouders kunnen dan bijvoorbeeld kiezen voor de eerste twee varianten en akkerbouwers voor variant drie met bewerkte mest. Zo levert iedereen op een passende manier een bijdrage aan de kringlooplandbouw. LTO Nederland ziet dus één ondeelbaar pakket met drie varianten voor ondernemers.

- Voorzetting van de huidige bedrijfsderogatie
  - Keuzeoptie voor bedrijven die hier nu mee uit de voeten kunnen
- Gewasderogatie voor gras
  - Keuzeoptie voor bedrijven die nu vanwege de 80/20 eis (minimaal 80% gras per bedrijf) niet kunnen deelnemen. Dit maakt het mogelijk (op gras) om minder kunstmest en meer dierlijke mest aan te wenden (tot circa 300 kg stikstof uit onbewerkte dierlijke mest per hectare).
  - Deze variant is tevens in te vullen via een combinatie van onbewerkte en bewerkte dierlijke mest - in de vorm van kunstmestvervangers - in hoeveelheden die milieukundig verantwoord zijn (bijvoorbeeld 200 kg N uit onbewerkte dierlijke mest en 150 kg N uit bewerkte dierlijke mest).
- Gewasderogatie voor andere teelten
  - Keuzeoptie voor een aantal (akker-)bouwland gewassen (denk aan bv. wintergranen als tarwe en gerst, suikerbieten en eventueel graszaad en winterkoolzaad). Op deze wijze wordt tevens de teelt van gewassen met een positief effect op koolstofvastlegging (in het kader van het klimaat) en bodemgezondheid gestimuleerd.
  - In te vullen via een combinatie van onbewerkte en bewerkte dierlijke mest in hoeveelheden die milieukundig verantwoord zijn.

Tot slot: voeg de daad bij het woord

Op het vlak van derogatie geldt in de ogen van LTO Nederland voor de overheid geen inspanningsverplichting maar een resultaatsverplichting. Zonder een juiste en passende derogatie is kringlooplandbouw onmogelijk en zullen ook andere grote transitievraagstukken zoals de gebiedsgerichte aanpak vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) onhaalbaar blijken te zijn.

Behoud en verbetering van de huidige derogatie is dus essentieel, onontbeerlijk en randvoorwaardelijk als bouwsteen voor de land- en tuinbouw van de toekomst. Geachte ministers en kamerleden, wij doen op u een appèl om deze derogatie te realiseren en daarmee de daad bij het woord de voegen.

Met vriendelijke groet,

Sjaak van der Tak
Voorzitter LTO Nederland

Hans Van den Heuvel
Directeur LTO Nederland